ŞERMİN

TEVFİK FİKRET

ÇAĞRI YAYINLARI

TEVFİK FİKRET

ŞERMİN

Hazırlayanlar:
Dr. Abdullah UÇMAN
Şerife ÜNLÜ KURT

Gözden Geçirilmiş 2. Baskı

ÇAĞRI YAYINLARI

ÇAĞRI YAYINLARI
Divanyolu Cad. Işık Sk. No: 4 Kat: 2
34122 Sultanahmet - İstanbul - Türkiye
Tel: (+90-212) 516 20 80 Fax: (+90-212) 516 20 82
e-mail: cagri@cagri.com.tr
www.cagri.com.tr

Çağrı Yayınları: 111
Türk Klasikleri Dizisi: 18

©: Çağrı Yayınları - Şaban Kurt

1. Baskı: İstanbul, 2005
2. Baskı: İstanbul, 2013

ISBN: 978-975-454-059-8
Sertifika No: 14735

Sayfa Tasarımı: Sevim Kurt

Sertifika No: 12095
Baskı: Çevik Matbaacılık
Davutpaşa Cad. Besler İş Merkezi No: 20/18 Topkapı - İstanbul
Tel.: 0212 501 30 19

İÇİNDEKİLER

Tevfik Fikret'in Son Eseri: *Şermin* VII

İthâf 3
Şermin'in Elifbesi 5
Hediye 7
Umacı 9
Muhallebim ve Mektebim 12
Keman 16
Siyah Bacı 18
Rüyâ 21
Öksüz 24
Melek'in Kuzusu 27
Papatya 29
Kuşlarla 31
Rengîn 33
Bahar Kalfa 38

İÇİNDEKİLER

Yaz Nine 40
Hazân Teyze 42
Kış Baba 44
Hasbihâl 48
İş Salonunda 52
Marangoz 55
Kırık At 57
Arslan 61
Yazın 63
Kışın 64
Arı Sokar! 65
Ezan 69
Ağustos Böceğiyle Karınca 73
Kör ile Kötürüm 76
İki Yolcu 79
Oldu, Bitti! 83

Veli Baba 85-91
Veli Baba 86

Sözlük 93

TEVFİK FİKRET'İN SON ESERİ:

ŞERMİN

Yenileşme dönemi Türk şiirinin kurucularından biri kabul edilen Tevfik Fikret'in ölümünden önce yayımlanan son eseri, çocuklar için yazdığı şiirlerden meydana gelen *Şermin*'dir. Fikret kitabına bu adı verirken, genç yaşta ölen kız kardeşinin kızı Şermin'in adını ve hâtırasını yaşatmayı düşünmüş olmalıdır. Kitapta yer alan şiirlerin bir kısmı yeğeni Şermin'den, bir kısmı ise, uzun süre Tevfik Fikret'in yakın çevresinde bulunan, II. Meşrutiyet devrinin tanınmış eğitimcilerinden Mustafa Sâtı Bey'in kurduğu "Yuva" adını taşıyan yeni okulun neşe ve hayat dolu çocuklarından alınan ilhamla yazılmıştır.

Tevfik Fikret'in ölümünden bir yıl önce, 1914 yılında yayımlanan *Şermin*'de toplam olarak otuz şiir yer almakta ve bu şiirler sırayla şu isimleri taşımaktadır:

"İthaf" dışında, "Şermin'in Elifbesi", "Hediye", "Umacı", "Muhallebim ve Mektebim", "Keman", "Siyah Bacı", "Rüya", "Öksüz", "Melek'in Kuzusu", "Papatya", "Kuşlarla", "Rengîn",

"Bahar Kalfa", "Yaz Nine", "Hazan Teyze", "Kış Baba", "Hasbihâl", "İş Salonunda", "Marangoz", "Kırık At", "Arslan", "Yazın", "Kışın", "Arı Sokar", "Ezan", "Ağustos Böceği İle Karınca", "Kör İle Kötürüm", "İki Yolcu", "Oldu, Bitti!" ve "Veli Baba".

Hece vezniyle, oldukça sade bir dille ve doğrudan doğruya çocuklar için kaleme alınan şiirlerden meydana gelen *Şermin*'deki parçalar, Tevfik Fikret'in öteden beri özlemini duyduğu "yeni insan" tipiyle de yakından ilgilidir. Çocuk psikolojisine uygun bir tarzda yazılan kitaptaki şiirler, hemen her çocuğun kolayca okuyup anlayabileceği bir dil ve ifadeyle kaleme alınmıştır. Bu şiirlerde çocuğun, çevresi, arkadaşları ve aile içindeki büyükleriyle olan ilişkilerinin, oynadığı oyunların, korktuğu ya da ilgi duyduğu şeylerin, örnek alması veya uzak durması gereken olayların çocuk psikolojisine uygun bir tarzda anlatıldığı dikkati çekmektedir. Kitaptaki şiirler, şairin bir önceki eseri *Halûk'un Defteri*'nde yer alan şiirlerinden gerek dil, gerekse vezin ve şekil bakımından farklı olmakla beraber, fikir bakımından benzerlikler göstermekte olup orada geliştirilen "yeni insan tipi"nin burada çocuk terbiyesine uygulanması söz konusudur.

Biyografisine baktığımızda, özellikle 1908'de II. Meşrutiyet'in ilânından sonraki günlerde hayata

ve geleceğe ümitle bakan Tevfik Fikret, memlekette yenilikler yapacak, gelecekte memleketin teslim edilebileceği yeni neslin ideal örneği olarak oğlu Halûk'u görmüştür. Fikret, bu ideal etrafında Halûk'la ilgili olarak yazdığı şiirler dışında, hayatının bir döneminde Yeni Mekteb adıyla bir okul kurmak istemiş, ancak maddî imkânları elvermediği için, bu okul için tasarladığı düşüncelerinin bir kısmını Galatasaray Sultanîsi'ne müdür olduktan sonra uygulamaya çalışmıştır. Onun bu okulda yapmak istediği şey, çocuğa daha hayata ilk adımlarını attığı ve çevresini tanımaya başladığı günden itibaren sadece güzellikleri, iyi ve faydalı olanı öğretmek; tabiat sevgisi aşılamak; bir ömür boyu sürecek dostluk ve arkadaşlıklar kurmak, arkadaşlarının sevinç ve kederlerine ortak olmak, ihtiyacı olanlara yardım etmek; vatan, millet ve insan sevgisiyle dolu, şuurlu yeni bir nesil yetiştirmektir. Ona göre bu da, öncelikle ilkokuldan başlayan ve giderek daha sonraki yıllarda kademe kademe yükselerek bütün hayat boyunca devam edecek bir süreçtir.

Onun idealindeki yeni insan tipi, Robert Kolej'de yıllarca aralarında bulunduğu, iradeli, hayatta pratik ve faydalı şeylere önem veren, çağdaş dünyayı yöneten Amerikalı insan tipine çok benzemektedir. Bu Yeni Mekteb'in programında en çok tekrarlanan kelime ise, "pratik" karşılığı olan

"amelî kelimesidir. Yeni Mekteb'in amacı, çocuğun hafızasını geliştirmek değil, onu bir an önce hayata hazırlamak, bunun için de pratik birtakım bilgiler öğrenmesini sağlamaktır. Bu okulda teorik bilgi yerine öncelikle el işlerine ve spora önem verilmekte; belli bir alanda uzman olmak yerine, hayatta başarılı olacak iş adamı yetiştirmek hedeflenmekte, bunun için de çocuğun öncelikle ellerini ve bedenini kullanmasını öğrenmesi gerekmektedir. Çocuklara bilgiyi kitaptan, teorik olarak öğretmek yerine "oyun" yoluyla öğretmeyi tercih eden bu yeni anlayış doğrultusunda *Şermin*'de yer alan şiirlerden özellikle "Marangoz" ile "Kırık At"ın, çeşitli âletleri kullanmak suretiyle çocuklara pratik bilgiler öğretmek amacıyla yazılmış olduğu anlaşılmaktadır. Ancak Fikret'in düşündüğü bu "yeni insan"ın hayatında dinî duygulara yer yoktur.

8'li hece vezniyle yazılmış olan ve "İthaf" adını taşıyan kitaptaki ilk şiir, terbiyeci Sâtı Bey'in kurmuş olduğu ve adını da Tevfik Fikret'in verdiği "Yuva" adlı okulun küçük öğrencilerine armağan edilmiş olup, burada, bu okulun, çocuklara eğlendirerek bir şeyler öğreten, onları eğiten bir "ilim, irfan ve fazilet yuvası" olduğu dile getirilmektedir.

Kitaptaki birçok şiirde "çalışma" kavramı ile "çalışan insan" ön plana çıkarılmakta ve örnek gös-

terilmektedir. Bundan başka, "Umacı" şiirinde olduğu gibi, çocuğun aslı esası olmayan birtakım korkulardan uzak tutulması noktası üzerinde de durulmaktadır. "Ezan" adını taşıyan şiirde ise, çocuğa zorla, onu dövmek suretiyle birtakım dinî bilgiler vermeye çalışmanın yanlışlığı anlatılmaya çalışılmaktadır. "Bahar Kalfa", "Yaz Nine", "Hazan Teyze", "Kış Baba" şiirleriyle "Papatya", "Melek'in Kuzusu" ve "Kuşlarla" adlarını taşıyan şiirlerde çocuğun tabiatla olan ilişkisi yoğun bir şekilde işlenmiştir. Bunların yanında "Kör İle Kötürüm", "Öksüz", "İki Yolcu", "Oldu, Bitti!" gibi şiirlerde ise insanlar arasında karşılıklı dayanışma, yardımseverlik, merhamet, tamah, sevgi ve şefkat gibi birtakım duyguların işlendiği dikkati çeker.

Tevfik Fikret üzerine en önemli eserlerden birini hazırlayan Prof. Dr. Mehmet Kaplan *Şermin*'i değerlendirirken, "Fikret, *Şermin*'de yer alan bu manzumeleri çocuklar için yazmakla beraber, birçoklarının yaptığı gibi, gelişigüzel hareket etmemiş, onlarla çocuğa bazı değer ve fikirler aşılama gayesini gütmüş; bundan da önemlisi, onların dil, şekil ve tasvir bakımından güzel olmalarına dikkat etmiştir. Fikret'in elinde hece vezni ve Türkçe olgun bir vasıta haline gelmiştir." demektedir.

Tevfik Fikret gibi usta bir şairin kaleminden çıkan *Şermin*'deki şiirler, gerek dilinin sadeliği,

gerekse ifade güzelliği bakımından uzun süre çocuk edebiyatımızın en güzel örnekleri arasında yer almış, Cumhuriyet'ten sonraki yıllarda da ilgi görmeye devam eden eser yeni harflerle de defalarca basılmıştır.

Çağrı Yayınları'nın, *Şermin*'in ilk yayımlanışından doksan bir yıl sonra gerçekleştirdiği tıpkıbasımı ile birlikte bu yayımında, eserin aslının okunuşunun genç nesiller tarafından bilinmesini sağlamak amacıyla kelimelerin asıl imlâsına mümkün olduğu kadar uyulmuş (ör: çerkez → çerkes; korkmamaya → korkmamağa; pembe → penbe; sümbül → sünbül; tembel → tenbel; yine → gene gibi). Kimi kelimelerde vezin zorunluluğu nedeniyle asıl metinde mevcut olan hece yutmalarını aynen koruduk (ör: salıyor → salyor, çağırırım → çağrırım, buyurun →buyrun gibi). Kitabın sonuna, sayısı pek fazla olmamakla beraber, şiirlerde geçip de günümüz gençlerinin anlamayacağını varsaydığımız birtakım kelime, terim ve açıklanması gereken isimlerle ilgili küçük bir sözlük de eklenmiştir.

Şiirleri yeni nesiller tarafından okundukça, fikirleri tartışılıp gösterdiği hedefler üzerinde düşünüldükçe, eserlerinin yeni baskıları yapıldıkça, Tevfik Fikret adının edebiyat ve kültür hayatımızda yaşamaya devam edeceğine inanıyoruz.

Prof. Dr. Abdullah UÇMAN

Tevfik Fikret

ŞERMİN

Nâşiri: Hasan Tahsin

İstanbul
Kanaat Matbaa ve Kütüphânesi
1330

İTHÂF

"Yuva"nın* mini mini yavrusuna:

Yuva şefkat yuvasıdır,
Ninelerdir onu yapan;
Fakat, yavrum, senin yuvan
Bir mârifet yuvasıdır;
Bunu ancak irfan yapar,
Bunun ayrı değeri var.

---

* "Yuva" fâzıl kardeşim Sâtı Bey'in "Yeni Mekteb"inde mini minilere mahsus kısım için tercihen intihâb edilen güzel isimdir.

Sev yuvanı; orada sen
Kardeşlerinle koşarak,
Ötüşerek, oynaşarak,
Öğrenirsin-öğrenmeden
Nedir zahmet, nedir keder,-
Fâideli bir çok şeyler.

Haydi yuvana, yavrucak;
O mârifet yuvasıdır,
Ve fazilet yuvasıdır.
Orda fikrin uyanacak;
Orda kanat açacaksın,
Yükseklere uçacaksın!

ŞERMİN'İN ELİFBESİ

— Elifbeni oku, cicim.
— Elif, be, pe, te, se, cim, çim,
Ha, hı, dal, zel, sin... Yok, zel, rı,
Ze, je, sin, şın, sat, dat, tı, zı,
Ayın, gayın, fe, kaf, kef, lâm,
Mim, nun, vav, he, ye; bir de lâm...
Yok, lâmelif; bir de kef var.
Bir de üç noktalı kef var.

— Hangi harfler kalındırlar?
— Ha, hı, sat, dat, tı, zı, ayın,
Gayın. — Peki. — Bir de kaf var.
En kalını ayın, gayın.

— Hangileri bitişmiyor
Kendisinden sonrakine?
— Hoca yedi harf var, diyor:
Elif, dal, zel, re, ze... Nine,
Ben yoruldum artık! — Peki,
Yalnız söyle: Hemze nedir?
— Hemze... Hemze... Evet, o bir
Küçük ayın başıdır ki
E okunur, i okunur,
Bazan eliflere konur.

— Harf-i imlâ hangileri?
— Bilmiyorum! — Yok, bilirsin.
— Elif, vav, he, ye, değil mi?..
Artık, nine, bana izin.

— Peki, yavrum, haydi oyna;
Koca bir âferin sana!

HEDİYE

Bugün benim bayram günüm,
Fakat ablama küskünüm;
Gelip demeliydi: — Şermin,
Bir yaş daha aldın, sevin;
Bakınız, ben değil ablam,
Yabancı olsa duramam
Kardeşçe, dostça, insanca
Hatırını sormayınca.

Lâkin şu cici şey de ne?
Ooo, Ooo! "Sevgili Şermin'e."

Bir hediye... Ne de güzel!
Mutlak Şehper'dendir... Oh, gel,
Cici şey, gel kucağıma,
Sürün biraz dudağıma!
Ablam da böyle bir kutu
Veriverse ne olurdu?
Benim melek Şehperciğim!..
Fakat acele etmeyim,
Hakikaten bu ondan mı?
Boşuna yerdim ablamı;
İçim ne kadar aldanmış,
Güzel kutu ablamdanmış.
Zaten Şermin'in bayramı
Şehper'in umurunda mı!
Beni ablam sever ancak,
Böyle başka kim anacak?
Melek ablacığım benim;
Sen benimsin, ben seninim!

UMACI

Şermin umacıdan korkar
Zannedenler yanılırlar.
Hayır, Şermin'de doğrusu
Yoktur umacı korkusu.
Eskiden o da korkarmış,
Onu da korkuturlarmış,
"Umacı geliyor!" diye;
Çocuk, aldanır her şeye.
Lâkin artık yüreğini
Oynatmıyor ne ecinni,

Ne cadı, ne dev, ne şeytan;
Çünkü... Çünkü hepsi yalan!
Ona her şeyi öğreten
Ağabeyi, bilmem nerden,
Bir gün bir kutu getirir,
Kutuyu Şermin'e verir:
"Oynat şu mandalı biraz."
Mandalı oynar oynamaz
Kutu çocuğun elinden
Fırlar; korktuğunu gören
Ağabeyi der ki: "Şermin,
"Seni titreten şu hâin,
"Şu korkunç şey, ki kutudan
"Çıkıverdi, bir kuzudan
"Koparılmış bir avuç yün,
"Biraz kağıt, biraz da dün
"Sana verdiğim tel yok mu,
"İşte ondan ibâret... Bu
"Seni titretti; çünkü sen,

"Yazık, böyle boş şeylerden
"Titreyecek kadar boşsun!
"Tekmil cadın, koncolozun
"İşte böyle boştur." Şermin
O gün korkmamağa yemin
Etti; artık yalan dolan
Çarşamba karılarından,
Cadılardan titremiyor:
"Hep kutuda onlar!" diyor.

Aklı başında insanlar
Yalnız fenâlıktan korkar.

MUHALLEBİM VE MEKTEBİM

Ninem sordu: — Şermin, kimi
Çok seversin? — Ooo, ninemi!
— Başka? — Babamı şüphesiz,
— Daha? — İzin verirseniz
Sayayım: Muhallebimi,
Sütlacımı, şekerimi,
Hep şekerlemelerimi;
Biraz da gevrek severim...

Fakat en çok mektebimi,
Mektebimi pek severim.
Âlî binâ!
Neler öğretir o bana.
Tam bir hafta oluyor ki
Biliyorum: Dünya iki
Ayrı ve büyük parçadır.
Avrupa, Asya, Afrika;
Bunlar eski,
Evet, bunlar eski dünya;
Öteki de Amerika
Ve adalar... Neydi ismi?
Avusturalya, değil mi?
Evet, o: Avusturalya;
Bunlar yeni dünya... Demek
Toprağımız beş kıtadan,
Bir çok karayla adadan,
Ve denizlerden ibâret.
Karaların isimleri
İşte hatırımda; kendim

Kitabımı dünden beri
Karıştırdım ve öğrendim
Bir kaç büyük deniz... Elbet
Hocamız bu gün onlardan
Bize bahsedecek, ve ben
Sayacağım ezberimden:
Bahr-i Siyâh, Bahr-i Sefid,
Bahr-i Muhît-i Atlasî,
İki de Bahr-i Müncemid,
Bahr-i Umman... İşte hepsi.
Yok, daha vardı, lâkin
Hatırımdan çıkmış, demin
Biliyordum... Kalın kafa!
İnsan öğrendiği şeyi
Daha iyi
Öğrenmeli... Şimdi bana
Bıldır iyi bellediğim
En güç şeyleri sorsalar,
Bilirim; ezberlediğim
Hâfızamdan çıkmaz; çıkar

Fakat onlar dikkatsizce
Öğrendiğim şeylerdir hep.
Bugün ders alırım, gece
Hazırlarım, yarın mektep-
De dinleyin, bilmiyorsam
Eğer hepsini tastamam,
Sizin olsun muhallebim...
Bana yetişir mektebim!

KEMAN

Piyanoyu sever babam,
O da nineciğim gibi.
Piyanodan pek anlamam;
Bana, ağabeyim gibi,
Te'sir eden keman sesi...
Do re mi fa-fa sol lâ si.
Onun o lâtîf nağmesi...
Do re mi fa-fa sol lâ si.

Bâzı ağlar için için,
Bâzı gülmekten kırılır.
Geliyor ağabeyimin
Odasından derin, ağır,
Boğuk bir duâ nağmesi...
Do re mi fa - fa sol lâ si.
Âh! O derin keman sesi...
Do re mi fa - fa sol lâ si.

Ağabeyim iyi çalar,
Bana da meşk ettirecek.
Onun bir kaç kemanı var,
Birini bana verecek;
Hepsinin de güzel sesi...
Do re mi fa - fa sol lâ si.
Kulaklarımda nağmesi...
Do re mi fa - fa sol lâ si.

SİYAH BACI

Benim siyah bir bacım var:
Adı Leylâ,
Gözü şehlâ...
Kollarında, ellerinde,
Saçlarının tellerinde
Pullar, inciler parıldar.
Dilber bacı!
Anber bacı!
Yatayım, akşam olsun da,
Siyah bacımın koynunda.

Akşam gelir, sabah gider;
Anber bacı!
Dilber bacı!
Bilmem gündüz nerelerde,
Hangi dağlar, derelerde
Gizli gizli seyrân eder.
Gözü şehlâ,
Adı Leylâ...
Yatayım, akşam olsun da,
Dilber bacımın koynunda.

Siyah bacım süse mecbur;
Adı Leylâ...
Gözü şehlâ,
Bâzı akşam bir ay iğne
Revnak verir kâkülüne;
O zaman pek mağrur olur.
Anber bacı!
Dilber bacı!

Yatayım akşam olsun da,
Anber bacımın koynunda.

Bacımı pek seviyorum;
Dilber bacı!
Anber bacı!
Bana şimdi rahat haram,
Bacımın koynunda akşam
Fakat rahatça uyurum.
Adı Leylâ,
Gözü şehlâ...
Yatayım, akşam olsun da,
Siyah bacımın koynunda.

RÜYÂ

— Tatlı bir yüz,
Düşün, nine,
O kadar hoş bir yüz ki ben
Seni zannettim görünce,
Seni zannettim, ve öptüm.
Saçları da büklüm büklüm,
Tıpkı seninkiler gibi;
Seninkiler gibi ince,

Ve lepiska.
Süsü âdetâ: Sâde, düz;
O da tıpkı seninkine
O kadar benziyor ki sen
Sanki karşıma çıkmış da
Benden kaçmak ister gibi
Gayet yabancı duruyor,
Gideceğin yolu benden
Soruyordun,
Tekrar sordun,
Dedim ki: — Başkasından sor!
O yabancı duruş fakat
Gücüme gitti hakikat!..
O dakika
Sen silindin,
Babam geldi; lâkin nasıl?
Saçı başı darmadağın,
Telâş içinde; sanki ben
Hastalanmıştım, yahut sen
Bende kocaman bir kusur

Görmüş de öfkelenmiştin...
Sordu: — Buradan bir kadın,
Tatlı bir yüz,
Geçti mi?.. Ben, yarı şaka,
Yarı öfke, dedim: — Demin
Bir kuş geçti... O muttasıl
Soruyordu: — Tatlı bir yüz,
Bir güleryüz?.. Ben, bî-fütûr,
İçimi çektim, ağladım:
— Güleryüz görmedim, asıl
Bana ninem
Bile, bilmem
Niçin, dargın... Ooh, anladım:
O beni sevmiyor, eyvâh!"

— Yavrum, hayırdır inşallah!

ÖKSÜZ

"Her gün mektebe gelirken
"Kulübesinin önünden
"Geçtiğiniz fakir kadın
"Pek hastadır; belki yarın
"Çocuğu öksüz kalacak;
"Bilmem, onu kim alacak.
"Onlar için
"Dua edin!"

— Bugün derste hocafendi
Bize bunları söyledi.
Kuzum anne, öksüz nedir?
— Öksüz, öksüz... Âh! Sen de bir
Yarım öksüz değil misin?
Büyüdün de onun için
Söylüyorum; güzel ninen
Kaç yıl oldu bu âlemden
Çekileli... Ben halanım;
Vâkıâ ben de ananım.
Baban asker, uzak yerde;
Kim bilir, hangi çöllerde
Sayıklıyor şimdi seni!
Görmedin nineciğini;
Sen dünyaya geldiğin gün
O dünyadan gitti, küskün.
— Ben onu hiç bilmiyorum.
— Evet, bilemezsin, yavrum,
Görmedin ki... — Yalnız bilsem,
Size benzer miydi ninem?

— Hayır, benzemezdi, fakat
Biz sana benzeriz, şefkat;
Öksüzüz ben de baban da.
Bil ki, evlâdım, cihanda
Yarım öksüzler pek çoktur,
Öyle olmayan hiç yoktur;
Bil de teselli bul biraz.
Hayır, birlikte yaşamaz
Kimsenin anası babası.
Vatan, öksüzler anası
Yaşatırsak, bir o yaşar...
Yaşasın tâ haşre kadar!

MELEK'İN KUZUSU

Herkesin bir oyuncağı,
Bir topu, bir bebeği var,
Oyuncağı olmayanın.
Da kedisi, köpeği var.
Ne kedim var, ne bebeğim;
Bana elverir Melek'im.

Benim gibi o da öksüz,
Benim gibi o da melûl;
Onun da oyuncağı yok,
O da benim kadar yoksul.
Fakat ben ona bakarım,
Onundur hep yoğum varım.

Melek'ime dün bir kuzu
Yaptım eski mendilinden;
Onu o kadar sevdi ki
Düşürmüyor hiç elinden.
Sâyesinde kuzusunun
Melek şimdi biraz memnun.

Yaptığım şey bir kuzudan
Başka benziyor her şeye;
Lâkin bu yamrı yumru şey
Pek hoş göründü Melek'e.
Melek'im şeytan değildir,
Ne deseniz kanıverir.

Her sabah gidip çayırdan
Bir kucak ot getiriyor,
Onu okşaya okşaya
Kuzusuna yediriyor.
O ot yerken bu oturur,
Baş ucunda, meler durur.

PAPATYA

Bahâr olsun da seyredin
Nasıl süsler bayırları,
Zümrüt gibi çayırları
Yüze gülen o nâzenîn
Gelin yüzlü papatyalar,
Altın gözlü papatyalar.

Tarlalarda hoşa giden
Sarı, turuncu, penbe, mor,
Bir çok dilber çiçek olur;
Bence dilberdir hepsinden
Güler yüzlü papatyalar,
Altın gözlü papatyalar.

Yaprakları kıvır kıvır;
O da ayrı bir güzellik.
Boy bos, boyun ipincecik;
Hem güzel, hem de nazlıdır
Gelin yüzlü papatyalar,
Altın gözlü papatyalar.

Rüzgâr eser: Kâh o yana,
Kâh bu yana, hep beraber,
Dalga dalga eğilirler;
Ferah verirler insana
Güler yüzlü papatyalar,
Altın gözlü papatyalar.

KUŞLARLA

Kuşlar uçar,
Ben koşarım;
Onların kanatları var,
Benim kanadım kollarım.
Kuşlar kanadını çırpar,
Ben de kolumu sallarım...
Uçun kuşlar, uçun kuşlar;
Hepinizle yarışım var!

Uçtu kuşlar
Ben de koştum,
Koştum yarı yola kadar;
Ta önüme bir uçurum
Çıktı, orda kaldım nâçar.
Yooo, çekemem öyle kurum!
İsterseniz, haydi tekrar
Yarışırız... Uçun kuşlar!

RENGÎN

Beyaz kedim,
Siyah kedim,
Sarı kedim;
Adı "Rengîn" olsun, dedim.
Rengîn ablamın adıdır;
O şimdi kızacak bana.
Fakat hocam söyledi ya?
Rengîn demek renkli demek;
Bunda ne var gücenecek?

Lâkin ablam,
Rengîn ablam,
Hâin ablam,
Sofra başında dün akşam
Astı bana çehresini.
Belki biraz hakkı vardı
Çünkü Rengîn onun adı.
Ne var fakat gücenecek;
Rengîn demek renkli demek;
Benim kedim de üç renkli,
Hem de benekli benekli.
Sarı kedim,
Siyah kedim,
Beyaz kedim;
Adı "Rengîn" olsun dedim.
Rengîn! Rengîn! Rengîn! Rengîn!
Kedi işitmedi, lâkin
Rengîn ablam,
Hâin ablam,
Çirkin ablam;

Koştu geldi, hırçın hırçın:
— Gene onu mu çağırdın?
O gelemez, bak ben geldim.
— Gelemez mi, nerde kedim?
— Kedin tavan arasında,
Örümcekler yuvasında;
Onu yesinler, o zaman
Göreceksin sen, afacan!
— Yoo... İsterim ben kedimi?
Söyle, kedim gelecek mi?
Yoksa... — Yoksa, ne olurmuş?
Gelmeyecek işte!.. Konuş,
Git kapının çatlağından.
— Şimdi seni gırtlağından
Yakalarsam öğrenirsin!
— Gene bugün, Allah versin,
Paşalığın pek üstünde.
Ninemiz gelsin görsün de
Başı göğe ersin! — Haydi,
İsterim kedimi şimdi,

Yoksa... O ne? Tırmalıyor!
İnsana nasıl da salyor!
Kudurdun mu? — Kedim! Kedim!
Yoksa seni... — Çekil, Nedim!
Şimdi annemi çağırırım.
— Kedim! — Bırak, bağırırım,
Babam gelir. — Varsın gelsin!
— Sen gerçekten deli misin?
— Bilmem, kedim! Ver kedimi;
O sana bir şey dedi mi,
Ne yaptı ki örümcekler
Yuvasına attın? — Eğer
Adı değişirse... — Hayır.
— O da, kuzum, orda kalır!

Nedim, gözler dönük, birden
Atıldı olduğu yerden.
Miyav... O kim? Beyaz kedi,
Siyah kedi,
Sarı kedi,

Çatının bir deliğinden
Çıkıp gelmiş, ve deminden-
Beri dururmuş orada.
Nedim, atlarken, arada
İlk darbeyi Rengîn yemiş...
Bu da onun hakkı imiş!

BAHAR KALFA

— Nâşirim Hasan Tahsin'e-

Bahar... Bahar... Hattâ adı,
O nazlı, dil-rübâ adı
Başka ada benzemiyor;
Güzel, ve herkes seviyor.
Güneşin doğduğu yerden
Geliyormuş; görünce ben

Dedim: — Bu bir güneş kızı.
Güneşin altın yaldızı
Parıldıyor kâkülünde
Yanaklarının gülünde
Penbe bir neş'e var; birer
Mâî nilüfer o gözler.
Bahar kalfa gül yanaklı,
Kırmızı gonca dudaklı
Bir dilber Çerkes kızıdır;
İnsanı baktıkça alır.
Çerkes... Demek bir çetrefil,
Çetrefil mi? Hiç de değil,
Dinleyenin ömrü artar;
Ben o güle bülbül derdim,
Söz söyleyen bülbül olsa...
Kıvrım kıvrım saçları var;
Ben onlara sünbül derdim,
Eğer altın sünbül olsa...

YAZ NİNE

Güneş, bilmem, kime kızgın;
Ateş püskürüyor gene.
Orak elinde yaz nine
Dereye doğru yürüyor.
Yanık alnı ter içinde,
Yüzü alevler içinde,
Al al olmuş, bir ilişsen
Kan fışkıracak gözünden.

Öğle ezanı okunmuş;
Galiba abdest alacak,
O da öğleyi kılacak.
Hayır, güneş mi dokundu,
Bilmem ne oldu? Yürürken
Orağı attı elinden,
Kendisi de biraz sonra
Düştü çayın kenarına...

Çınar dalı, çınar dalı,
Düşkünleri korumalı;
Geldi sana komşu diye,
Biraz gölge yaz nineye!

HAZÂN TEYZE

O her sabah uykusundan
Uyanırken mahmûr mahmûr,
Baygın gözlerinde giryân
Bir mahrûmiyet okunur.
Hasta, yazık Hazan Teyze;
Hicrân oldu hâli bize!

Gene çakmak çakmak olmuş
O tahrîrli yeşil gözler;

Tıpkı sislere boğulmuş
Bir sabâhtır alnı, muğber.
Hicrân oldu hâli bize;
Hasta, yazık, Hazan Teyze!

Yanar al al kıvılcımlar
Çökük, soluk yanağında;
Böyle söner gören ağlar
O güzeli yatağında.
Hasta, yazık, Hazan Teyze;
Hicrân oldu hâli bize!

Bir haftanın içinde, bak,
O gül yüz nasıl sararmış;
Elde mi, âh, acımamak?
Üç aycağız ömrü varmış...
Hicrân oldu hâlin bize;
Ölme, sakın, Hazan Teyze!

KIŞ BABA

Dağımızda bir çoban var,
Ne yer? Ne içer? Ne yapar?
Sordum, babam bilemiyor;
Yahut bana söylemiyor.
Onun geçtiğini gören
Pek çok, fakat selâm veren

Yokmuş; herkes ona muğber
Adı nedir derim, derler
Ördek kovar gibi: "Kış! Kış!"
O bembeyaz bir adammış:
Beyaz kebe, beyaz kalpak;
Saç, sakal, bıyık; hep ak.
Yalnız çirkin, korkunç yüzü,
Bir de ölüm saçan gözü
Kara zifir gibi kara,
Ve soğukmuş... Ara sıra
Kalpağından düşen tüyler
Dağı, bayırları örter-
De onun çiğ beyazlığı
Ürpertirmiş ortalığı.
Nefesinde zehir varmış,
Neye dokunsa solarmış.
Bâzı elinde bir boru,
Üfledikçe bütün koru
İniltiler, uğultular-
La titreşir; tekmil sular

Buz kesilir; zavallıcık
Ağaçların, kuru, kırık,
Çırılçıplak ağaçların
Küme küme, yığın yığın
Yerde yatan soluk, sarı,
Ölü yüzlü yaprakları
Acı acı hışırdarmış.
Kuşcağızlar ararlarmış,
Bulamazlarmış yiyecek;
Ne bir darı, ne bir böcek.
Ben pek acırım onlara;
Hele serçe, o maskara
Yuvasız yemsiz, ne yapar?..
Âh, o çoban, o ihtiyar!
Onu bulsam, didik didik
Didikler de benim minik
Serçemi de kurtarırdım,
Herkesi de... O her adım
Köyümüze yaklaşırken,
Diyorlar ki: Köyümüzden

Bet bereket uzaklaşır,
O hep uğursuzluk taşır;
Açlık onun heybesinde,
Ölüm onun kebesinde,
Mezarlık onun ortağı,
Yıkar o bir çok ocağı;
Aramızdan o her sene
Birkaç baba, birkaç nine,
Birkaç çocuk alıp gider,
Topraklara teslim eder!..

Ben bunları işittikçe
Üşüyorum; bütün gece
Yatağımda kışlar, karlar,
Ödü koparan rüzgârlar
Görüyorum, duyuyorum;
Titreyerek uyuyorum...
"Kış! Kış!" Diyorlardı, sakın
Bu ihtiyar kış olmasın!

HASBİHÂL

— Muazzez komşumuz "Mekteb-i Güzîn"in güzîde şâkirdleriyle. —

Ooh, yavrular! Seyrederken
Sizi her gün penceremden
Hatırıma neler gelir...
— Mâzi, o bir definedir;
Onu biraz açsan fırlar
Bir çok zehir hâtıralar;

O mezarın çıyanları,
Akrepleri, yılanları!
Fakat sakın korkma, ara;
Ara, ara, daha, ara;
Göreceksin, o medfenin
Biraz kuytu, biraz derin
Yerlerinde neler, neler,
Ne tükenmez hazineler
Saklanmıştır... Vaktiyle biz
Ne sıkıntılar çekmişiz
Okumak, öğrenmek için;
Düşündüm de güldüm demin. —
Size ne mutlu çocuklar!
Güzel kitaplarınız var;
Hocalarınız da iyi,
Öğretiyorlar her şeyi;
Tahta, rahle, hep mükemmel;
Hiç birisi yoktu evvel.
Hasırlarda sürünürdük,
Evlere hep câhil döndük.

Bize nisbet bugün birer
Küçük âlimsiniz sizler.
Okuyunuz: Okuyanlar
Çok şey bilir, çok şey yapar;
Murâdına onlar erer,
Cennete de onlar girer,
Onlar cidden mesûd olur.
Bu geçit pek korkuludur:
Öğrenmezsek yolu izi,
Yolda kurtlar kapar bizi!
Okumalı, oynamalı,
Hiç işsiz oturmamalı.
İşledikçe bu makine
Çarklarına, dişlerine
Kuvvet gelir. Boş duranın,
Tenbel tenbel oturanın,
Bu asırda ekmeği yok.
Evet, işsiz oturan çok;
Fakat hepsi de tok değil,
İşsiz duran pek çok değil.

İşlemeli el, kol; bunlar
İşledikçe boğaz doyar.
İnsan gözleriyle görür...
"Âlet işler, el öğünür."
Derler, her söze kanmayın,
İşitin de inanmayın!
El tutarsa yürür saban,
Eldir sabanı da yapan.

İŞ SALONUNDA

Ayda on gün hocamızla
El işine çalışırız...
Ay sonuydu, kala kala
Masalarımızda yalnız
Biraz kırpıntı kalmıştı;
Vaktimiz de azalmıştı.

Hoca dedi ki: "Çocuklar,
"Kırpıntıları atmayın;
"Haydi, toplayın, toplayın;
"Ne kadar tahta parçası,
"Kâğıt, mukavva parçası
"Varsa toplayın bir yere;
"Ve dikkat edin, düşmesin
"En ufak parça yerlere.
"Hepsi lâzım, dikkat edin!"
Masaların üzerinde,
Çekmelerin gözlerinde
Ne kadar kırpıntı varsa
Bir an içinde topladık.
Hoca sordu: "Nerde kasa?"
Bundan bir şey anlamadık,
Çünkü kasa dediği bir
Kırpıntı çekmecesidir;
Lâkin o hiç bozmayarak
Devam etti: "Efendiler,
Dikkat edin, iri ufak,

Bütün şu birikintiler
Kasanın içine girecek."
Dediğini yaptık, bir tek
Kırpıntı kalmadı; hoca
Kasaya baktı: Koskoca
Sandık dolmuştu; dedi ki,
Gülerekten zeki zeki:
"Gördünüz mü? Kasa doldu,
"Sınıf da tertemiz oldu!"

MARANGOZ

Marangozum ben beş gündür...
Çalışan her işi görür;
İnsan için sanat çoktur,
Yapılmayacak iş yoktur.
Elim işler, işim ürer;
Âletlerim birer birer

Geçerler her gün elimden;
Onları pek severim ben.
Ooh, sevgili âletlerim!
Ben sizi her gün bilerim.
Tezgâhımın bir yanında
Hepsi durur sıra sıra.
Bir bıçkım, bir testerem var;
Bir kaç rendem, güsterem var;
Ölçülerim, pergellerim,
Gönyelerim, cedvellerim,
Kısaçlarım, kerpetenim,
Hepsi mükemmeldir benim.
Çekiç, törpü, keski, kalem,
Torna, burgu... Bütün elzem.
Avadanlıklardır. — Haydi,
İş başına biraz şimdi!

KIRIK AT

Geçen hafta bayramdı ya,
Bir at verdi büyük baba
Bayram hediyesi bana;
Hem at o hem de araba.
Onu kendim itiyorum,
Teker meker gidiyorum.

Dün benim at hastalandı,
— At mı, araba mı? Neyise! —
Evde lâkırdı uzandı:
Nalbanta, yok Avadis'e...
Avadis köy demircisi,
Herkes tanır Avadis'i.

Önce nalbanta götürdüm,
Dedi: "Götür demirciye."
— Demirciyi gidip gördüm;
— Onu çok ustadır diye
Medhederler, işitmiştim. —
Dükkânına da gitmiştim.

Sürdü iş bir saat kadar,
Ben de ordan ayrılmadım;
Boş durmadım fakat, ne var
Ne yok, hep gördüm, anladım.
Dükkân epey geniş bir yer;
Kömür, demir bütün yerler.

Kocaman, siyah bir ocak,
Siyah, kocaman bir körük
Demir dolu köşe bucak,
Kimi sağlam, kimi çürük.
Külçe demir, çubuk demir,
Lame, putrel... Birçok demir,

Ocağın yanı başında
İki ucu sivriltilmiş,
Yere mıhlı bir koskoca
Çekiç gördüm: Bu örs imiş.
Yanında bir kucak eğe,
Çekiç, kısaç, vesâire.

Usta ibtidâ ocağın
Ateşini körükledi;
Sonra kırılan ayağın
Demirlerini ekledi.
Ve benim at evvelkinden
İyi oldu hakikaten.

Bu küçük iş birçok zahmet,
Birçok gayrete mâloldu;
Adamcağız tam bir saat
Ateş başında yoruldu...
Demek, biraz iyi işler
Birçok alın teri ister!

ARSLAN

Arslan gene zincirlenmiş,
Kulübesinde yatıyor.
Uyuyor mu? Yok, uyanmış;
Bize doğru, bakın, nasıl
Kollarını uzatıyor.

Ona biz neler veririz:
Ekmek, çörek; bâzı evden
Şeker bile getiririz.
O da küçükleri sever;
Sevilir elbette seven.

Arslan bizim kapıcının
Sevgili arkadaşıdır.
Gündüz yatar dalgın dalgın;
Gece dolaşır ve havlar,
Ortalığı da havlatır.

Niçin fakat gezdirirler
Zavallıyı bütün gece?
Bu mekteptir, hürmet eder
Buna en câhiller bile;
Mübârektir bu herkesçe.

YAZIN

Perde kapan, perde kapan,
Kapan çabuk; çünkü camdan
Güneş içeri vuruyor,
Defterleri solduruyor.
Benim parlak
Mor yazım bak,
Neler olmuş: uçuk, soluk...
Ben soluk şeyleri sevmem!

KIŞIN

Açıl perde, açıl perde;
Sen açıldın, güneş nerde?
Bizi galiba unutmuş;
Hayır, onu bulut yutmuş.
Çok soğuk var,
Her taraf kar;
Kar pek güzel, fakat soğuk...
Ben soğuk şeyleri sevmem!

ARI SOKAR!

Camda kocaman bir arı.
Halka halka, siyah sarı;
Kamburunu çıkararak,
Tanburunu da çalarak
Dolaşıyor, dolaşıyor,
Çıkmak için uğraşıyor.

— Şuna bir iplik takmalı
Nasıl vızlıyor bakmalı!

— Yavrum, sakın, arı sokar;
İğnesinden zehir akar;
Acısına dayanılmaz.

Kim söz anlar? Hem biz kurnaz
Değil miyiz? O sokmadan,
Damla zehiri akmadan
Biz sokarız... İplik hazır,
Bir ucunda ilmik hazır,
Hepsi hazır; haydi!.. — Aman,
Anne, yetiş! — Ne var? — Hayvan
Soktu beni. — İşte buldun
Aradığını, oh olsun!
Al dersini, otur şimdi;
Sana demedim miydi:
"Yavrum, sakın, arı sokar;
"İğnesinden zehir akar?"
Kabaracak yüzün gözün;

Artık çık da halka görün!
Lakırdı da edemezsin,
Mektebe de gidemezsin,
Oyun da oynayamazsın...
Hâli budur yaramazın!

EZAN

Babacığım geçen sabah
Beni çağırdı, dedi ki:
— Nedir "Hayya-ale'l-felâh"?
— Ezan, dedim. — Ezan, peki;
Ezan nedir, bilir misin?..
Bakıyordum hazin hazin,

Babam, niçin bilmem, güldü,
Tekrar etti: — Nedir ezan?..
Başımdan buzlu su döküldü;
Bana babam her ne zaman
Böyle şeyler sorarsa çok,
İçerimde bir soğukluk
Hissederim, bütün kanım
Damarımda donar birden.
Soruyordu o: — A canım,
Hiç ezan duymadın mı sen?
— Duymadım mı? Sabah, akşam
Dinliyorum; büyük babam
Bana abdest aldırdı da
Câmiye bile götürdü.
— Ya, ne yaptın sen orada?
— Namaz biraz uzun sürdü,
Uyuya kalmışım ben de
Maksûrenin köşesinde.

— Câmide hiç uyunur mu?
Dedi babam, dargın dargın.
Anlatamam o korkumu;
Titriyordum... Hâlâ, bakın,
Nasıl çarpıyor yüreğim!
Hep bildiğim, bellediğim
"Allahümme salli"leri
Sayıyordum, çünkü tokat
Mini minicikten beri
Hiç de hoşuma gitmez... Çat!
İşte indi... Of! Yanağım!..
Şimdi babam adım adım
Söylenerek gidiyordu.
Uzaklaştı artık sesi,
Benim de gözyaşım durdu;
Çünkü ezan meselesi
O adımlarla beraber
Uzaklaşıp gitti... — Eğer,

Diyordum, beybabam şimdi
"Ezan nedir?" diye tekrar
Gelip dikilirse... Haydi
Sen de!.. Dedim, bu ne kadar
Korku? Baban canavar mı?
Onun gibi baba var mı?..
Fakat tokat yanağımda
Sızlıyordu; o gün bugün
O dargın ses kulağımda
Ezan okur; ben büsbütün
Uykudan geçmedimse de
Maksûrenin köşesinde
Gözlerim uyku görmüyor.
Zaten büyük baba artık
Câmiye de götürmüyor;
Onu da aldı mezarlık.
Şimdi o cennet bağında;
Nineciğimin sağında

Ona da bir taş dikildi.
Dün görünce mezarını
O tokadı hatırladım,
Yanağım yandı, ağladım.
Babam hemen koşup sildi
Gözlerimin yaşlarını!

AĞUSTOS BÖCEĞİ İLE KARINCA

Karıncayı tanırsınız:
Mini mini bir hayvandır,
Fakat gayet çalışkandır,
Gayet tutumludur, yalnız
Pek hodgâmdır; bu bir kusur:
Hodgâm olan zâlim olur.

Bir gün ağustos böceği
Tenbel tenbel ötüp durmak
Neticesi aç kalarak,
Karıncadan göreceği
Bürûdete bakmaz, gider,
Bir lokma şey rica eder,
Der ki: — Acıyınız bize,
Çoluk çocuk evde açız;
İânenize muhtâcız.
Karınca bir yüreksize
Lâyık huşûnetle sorar:
— Aç mısınız?.. Ya o kadar
Uzun, güzel günler oldu;
O günlerde ne yaptınız?
Böcek inler: — Açız! Açız!
Bakın, benzim nasıl soldu;
O günlerde gülen, öten,
Sazla sözle eğlenen ben
Bugün, bakın, ne haldeyim!
Vallah açız, billâh açız;

Hâlimize acıyınız!
Karınca eğlenir: — Beyim,
Şimdi de raks edin, ne var?
Yazın çalan kışın oynar!

KÖR İLE KÖTÜRÜM

— Bak, arkadaş, ne ben sağlam
Bir adamım... — Ne ben tamam
Bir insanım. — Ben kötürüm.
— Ben de körüm;
Hem anadan doğma körüm.
— Ben de kırk yıldır kötürüm;

Değil iki adım atmak,
Ayağa kalkamam hattâ.
— Ya ben? Değil görmek, bana
Kirpiğimi kıpırdatmak
Bile nasîb olmamıştır.
— Böyle yaşamak pek ağır
Bir yük; şundan kurtulaydım!
— Ben de günlerimi saydım,
Bitip tükenmedi gitti.
Dünyaya geldiğin gibi
Gitmek de elinde değil.
— Çekmek kolay, ölmek müşkil!
— Neyse, kısmet, çekeceğiz.
Ben düşündüm ki ikimiz
Tam bir insan olmak için
Her şeye mâlikiz: Senin
Kuvvetli bacakların var,
Benim gözlerim de bakar.
Ben senin gözün olurum,
Gecen, gündüzün olurum.

— Ben de sana bacak, ayak.
— Öyleyse hiç düşünme, kalk;
— Senin için
Ben bakarım ve görürüm.
Ben de seni istediğin
Yere alır, götürürüm.

— Böyle işte:
İki mihnet birleşince
Bir teselli hâsıl olur,
Mihnetliler de kurtulur.

İKİ YOLCU

Bir yaz günü, sabah, erken
İki yolcu aynı köyden
Kasabaya gidiyordu;
"Yolcu kısmı yolda gerek!"
Koşmasını söyleyerek.
İki yolcu gidiyorken
Yolun döneğinde birden

Biri durdu, biri sordu:

— Neye durdun? Davran biraz;
"Yolcu kısmı yolda durmaz."

Durduğunun aslı vardı;
Birden gözleri karardı:
Yerde koca bir kestane...

— Haydi yoldaş, ağır ağır;
Yol yürümekle alınır.

Aç gözlüde kulak olmaz;
Gözü kestanede, kurnaz,
Arıyordu bir bahâne...

— Haydi kuzum, yürüyelim!
— Sen yürü, ben yetişirim.

Öteki işi anladı,
Koştu, kestaneyi aldı.
— Bırak onu, yoksa... — Niçin?

Ben gördüm, aldım. — Önceden
Gören benim. — Alan da ben!"

Birisi yer, biri bakar;
Hep gürültü bundan çıkar.
Derken kavga için için
Ateşlendi, alevlendi;
Epey tokat, sille yendi;

Dökülürdü belki de kan,
Bereket versin arkadan
Başı sarıklı bir hoca
Hızır gibi yetişti de
Birden kesildi arbede.

Hoca sordu, berikiler
Olanları birer birer
Söylediler dosdoğruca.
Ne gürültü, ne patırtı,
Hoca kestaneyi kırdı;

Kabuklarından birini
Bir yolcuya, diğerini
Bir yolcuya uzatarak
İçini kendisi yedi;
Sonra: "Haydi buyrun!" dedi.

Yolcular kalakaldılar;
Kısmetlerini aldılar!
Ne göz kalmıştı, ne kulak...
Anlayana bu ibrettir:
Az tamâ çok ziyan verir.

OLDU, BİTTİ!

— Haydi, kardeş, oynayalım.
— Oynayalım, lâkin birkaç
Dakikacık izin bana.
— Peki, fakat çabuk gel ha!..
— Geldim... Neden başlayalım?
— Körebeden. — Yok, saklanbaç

Daha iyi. — Hayır, ebe daha iyi.
— Hayır, zaten körebeyi
Oynayacak arkadaş yok,
Herkes kendi oyununda.
— Haydi gel, saklanbaç olsun.
— İlk önce kim kimi bulsun?
— Ben seni. — Haksızsın bunda,
Oyun benim. — Yoo... Telâş yok,
Önce kim "oynasak" dedi?
— Saklanbacı kim söyledi?
— Sen söyledinse söyledin;
Oyun benimdir. — Sen zaten
İnatçısın! — İnat minat
Bilmem. — İnatçısın, Nihat!..

Onlar böyle uğraşırken:
Oyun benim, oyun senin...
Saklanbaç araya gitti,
Düdük öttü: — Oldu bitti!

VELİ BABA

VELİ BABA

Veli Baba,
Kaba saba
Bir adamdır;
Adam değil, o bir çamdır...
Görürseniz ürkersiniz.
Yaşı belki yüz, yüz sekiz:

Tam bir Osmanlı altını!
Bilmem, kim koymuş adını;
Ben görünce hayret ettim,
"Adam değil bu, çam!" dedim.

Ulu bir çam devirmişler;
Evirmişler, çevirmişler,
Budamışlar; kütüğünden
Ne yapılabilir? Derken,
Yerde yatan o güsgüdük
Koca kütük
Kaba saba
Veli Baba
Oluvermiş; esneyerek,
Aksırarak, titreyerek
Gözlerini yarı açmış;
Bunu gören korkup kaçmış.
Çalılarda saklananlar
Orada akşama kadar
Bekleyip görmüşler: İki kuş,

Biri kumru, biri baykuş,
Ona bir şeyler getirmiş,
Sonra boğazından girmiş.
Köyde ezan okunurken
Baba birden bire yerden
Kalkıp koruluğa doğru
Yürümüş; o zaman koru,
— Diyorlar ki — irkilerek,
Tâ yerlere eğilerek
Onu selâmlamış; o da
Girmiş, yerleşmiş koruda.
O vakitten beri orman,
Küçük orman, bir kocaman
Koru olmuş; bugün kimse,
Hattâ haftalarca gezse
Orda Baba'nın yerini
Bulamıyor; izlerini
Görüp tâkip edenler var,
Lâkin birkaç adım kadar;
Sonra bu da siliniyor.

Yalnız bir şey biliniyor,
O da şu ki: Veli Baba
Bir çok yıldır bu ormanda
Sülünlerle, ceylanlarla,
Onu seven hayvanlarla
Hoş bir saltanat sürüyor.
Her gün köy halkı görüyor
Sabah ve akşam iki kuş,
Biri kumru, biri baykuş,
Korudan gizlice çıkar,
Köye doğru bakar bakar,
Müşfik, rakik birkaç nevha,
Yahut hırçın bir kahkaha
İşitilir, sonra yine
Yeşil ormanın içine
Çekilip giderler. Bazan
Yeşil külâh, yeşil kaftan,
Veli Baba,
Kaba saba,
İri yarı,

Ürkütücü tavırları,
Baykuş bakışıyla geçer.
O geçiyorken köylüler
Köşe köşe toplanırlar;
Çoluk çocuk hep tanırlar.
Veli Baba,
Kaba saba,
Cümlesine,
Bâhusus en bî-kesine
Bir çok babalıklar etmiş,
Köye o neler öğretmiş!
Herkes ondan iylik görmüş;
Yangın olmuş, o söndürmüş;
Düşenleri kaldıran o,
Yaraları da saran o;
Kışın kurdu o öldürür;
Fukaraya odun, kömür,
Çocuklara yemiş verir;
Köyün o peygamberidir.*
Bir sene gür yağmurlardan

---

* Burada peygamber kelimesi önder, rehber, yol gösterici anlamında kullanılmıştır.

Köyün ortasından akan
Irmak coşmuş; o hark yarmış,
Köyü ölümden kurtarmış...
Evet, baba
Kaba saba;
Kalbi fakat
Bütün rikkat, bütün şefkat.
Evet, yüzü baykuş, doğru;
O baykuşun ruhu kumru!

SÖZLÜK

- A -

âlî: Yüce, ulu.
âmir: Buyuran, emreden, üst.
anber: Güzel koku.
arbede: Kavga, patırtı.
avadanlık: Dülger ve marangozların kullandıkları âletlerin takımı.
ay: Hilal biçiminde.

- B -

bahr: Deniz.
bahr-i Muhit: Okyanus.
bahr-i Sefid: Akdeniz.
bahr-i Siyâh: Karadeniz.
bahr-i Umman: Arap yarımadasının güneyi ile İran'ın güneyi arasında kalan deniz.
bahş: Bağışlayan, veren, affeden.
bâhusus: Özellikle, üstelik.
baykuş: Başında kulak yerinde iki sorgucu bulunan, yırtıcı kuşların genel adı.
bıldır: Geçen yıl.
bî-fütûr: Tasasız, kaygısız.
bürûdet: Soğukluk.

- C -

cedden: Atalara ait, atalarla ilgili olan.
cihan: Dünya, âlem.

- D -

darb: Dövme, vurma.
darbe: Vurma, vuruş, çarpma.
define: Toprak altına gömülerek saklanmış, para veya değerli şeyler, gömü.
dilber: Gönül alıp götüren, güzel.
dil-rûba: Gönül kapan, gönül alan.

- E -

ecinnî: Cin taifesinden bir fert
eğe: Madenleri, tahtayı ve benzeri şeyleri yontmak için kullanılan, sert, ensiz, çelik âlet.
elzem: Daha lâzım, gerekli.

- F -

fâide: Fayda, menfaat, kâr, kazanç.

fazîlet: İnsanda iyilik etmeye ve fenalıktan çekinmeye olan devamlı ve değişmez kabiliyet, güzel vasıf, insanın yaratılışındaki iyilik, iyi huy, erdem.

fukara: Yoksul, çok fakir.

- G -

gayret: Çaba.

giryân: Ağlayıcı, ağlayan.

gocunmak: Bir şeyden alınmak, çekinmek, kaçınmak.

güsgüdük: Çok kısa, eksik.

- H -

hâin: Hıyanet eden, nankörlük eden.

hark: İçinden su akıtmak için toprağı kazarak yapılan açık oluk, arık, kanal, cetvel.

hasbihâl: Görüşüp dertleşme.

haşr: Ölülerin dirilip bir araya toplanacağı kıyamet günü.

hayyâ-alel-felâh: Ezandan bir cümle; mânevi anlamıyla "Haydi felâha, haydi kurtuluşa!" anlamına gelir.

hazin: Hüzünlü.

hicrân: Unutulmaz acı, keder, iç acısı.

hodgâm: Bencil.

- İ -

iâne: Yardım için toplanan para, yardım parası.

ibret: Kötü bir olaydan alınan ders.

ibtidâ: Başlama, başlangıç.

ilmik: Çözülmesi kolay düğüm

irfan: Bilme, anlama.

ithaf: Hediye, armağan gönderme, mânen sunma.

- K -

kaftan: Çoğunlukla ipekli kumaştan yapılmış bir çeşit uzun, süslü üst giysisi.

kâkül: Alnın üzerine sarkıtılan kısa kesilmiş saç, perçem.

kambur: Bel kemiğinin, göğüs kemiğinin eğrilmesi veya raşitizm hastalığı sonucu sırtta ve göğüste oluşan tümsek.

kebe: Çobanların giydiği, dikişsiz, kolsuz keçeden yapılmış kısa üstlük.

kısaç: Kıskaç biçimindeki araçlara verilen genel at.

kısmet: Talih, nasip, kader.

koncoloz: Daha çok çocukları korkutmak için uydurulmuş Umacı ve Gulyabani gibi hâyâli yaratık.

koru: Bakımlı küçük orman.

körebe: Gözleri bağlı olan ebenin, oyuna katılan öteki çocukları yakalamaya çalıştığı çocuk oyunu.

körük: Eskiden demirci dükkânlarında bulunan ve ateşi canlandırmak için kullanılan ve açılıp kapandıkça içindeki havayı üfleyen âlet.

kötürüm: Yaşlılık veya sakatlık sebebiyle yürüyemeyen kimse.

kumru: Güvercinler takımından, güvercinden küçük, boz, gri renkli bir kuş.

kurnaz: Kolay kanmayan, başkalarını aldatarak ufak tefek ayak oyunlarıyla amacına erişmesini beceren, açıkgöz kişi.

külâh: Eskiden giyilen, ucu sivri veya yüksek başlık, başa giyilen şey.

- L -

lakırdı: Söz, laf.

lâtif: Yumuşak, hoş, güzel; nâzik.

lepiska: (saç için) Uzun, sarı ve yumuşak.

- M -

mağrur: Gururlu.

mahmur: Uyku basmış, ağırlaşmış, baygın göz.

mahrûmiyyet: Mahrumluk, dilediğini, istediğini elde edememe.

mâî: Su renginde, mavi.

maksûre: Camilerde etrafı parmaklı yüksek yer.

mâlik: Herşeye sahip olan.

mârifet: Bilme, biliş.

medfen: Gömülecek yer, mezar.

medh: Övme, birinin iyi şeylerini söyleme.

melül: Hüzünlü; bıkmış, bezmiş, usanmış.

meşk: Alışmak, öğrenmek için yapılan çalışma; alışma, alıştırma.

mîh: Çivi, enser; kazık.

muazzez: İzzet ve şeref sahibi, değerli.

muğberr: Kırgın, gücenmiş.

muhtaç: Bir şeye ihtiyaç duyan.

muttasıl: Sürekli, devamlı.

mübârek: Bereketli, feyizli, övülmüş, övgüye lâyık kişi.

müncemid: Donmuş, donuk.

müşfik: Şefkatli, merhametli, acıyan; seven.

- N -

nâçâr: Çaresi olmayan, çaresiz.

nalbant: Hayvanları nallayan kimse.

nasib: Allah'ın kısmet ettiği şey.

nâşir: Yayımlayan, yayıncı.

nâzenin: Narin, ince yapılı.

netice: Sonuç.

nevha: Ölüye sesle ağlama, nağme.

nihad: Tabiat, huy, yaradılış.

- Ö -

öd: Karaciğerin salgıladığı yeşil, sarı renkte acı sıvı, safra.

örs: Biçimleri yapılacak işe göre değişen, üzerinde maden dövülen, çelik yüzeyli demirci âleti.

- P -

Peygamber: Önder, yol gösteren.

putrel: Yapılarda, demir yollarında kullanılan demir kiriş.

- R -

rahle: Üzerinde kitap okumak, yazı yazmak için yapılmış küçük ve dar masa.

rakik: Yufka yürekli.

raks: Hora tepme, sıçrayarak oynama, dans etme.

rengin: Renkli, parlak, boyalı.

revnak: Parlaklık, güzellik, tazelik.

rikkat: Merhamet, acıma incelik.

- S -

saklambaç: Oyunculardan birinin ebe olması ve saklanan arkadaşını bulması esasına dayanan bir tür çocuk oyunu.

saltanat: Birinin bir işte, bir yerde bulunan kimseler üzerindeki egemenliği.

sefîd: Ak.

sille: Elin iç yüzüyle vurulan tokat.

- Ş -

şefkat: Acıyarak ve esirgeyerek sevme.

şehlâ: Elâ göz.

şeh-per: Kuş kanadının en uzun tüyü.

- T -

tahrirli: Sınır çizgileri belirtilmiş süsleme motifi.

tâkat: Bir şeyi yapabilme, başarabilme gücü, güç, hal, derman.

tamaʿ: Açgözlülük.

tanbur: Türk halk müziğinde kullanılan, cura, bulgari, çöğür, bağlama gibi mızrapla çalınan telli çalgılara verilen genel ad.

tekmil: Tam, eksiksiz, bütün, hepsi.

tesellî: Avutma, avunma.

tesir: İşleme, dokunma; içe işleme.

- U -

umacı: Küçük çocukları korkutmak için uydurulmuş hayali yaratık.

- V -

vâkıa: Vuku bulan, olan, düşen; olagelen, rastlayan.

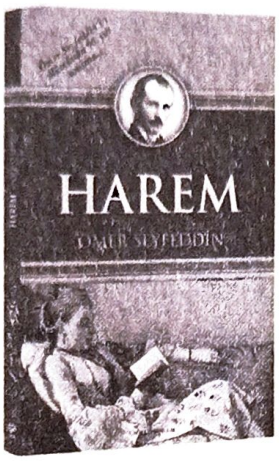
- Z -

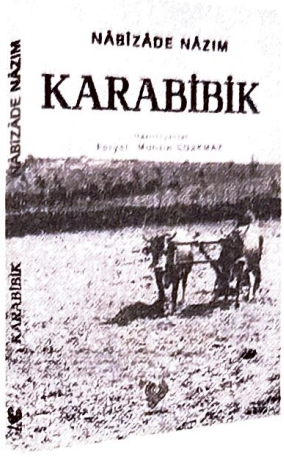
zahmet: Sıkıntı, eziyet, rahatsızlık.

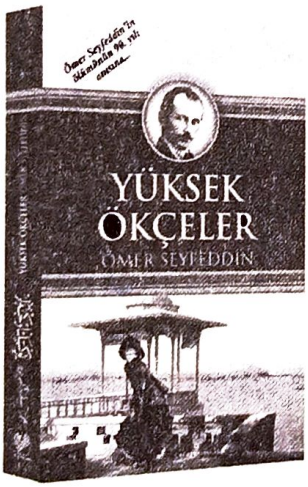
zâlim: Zulmeden, haksızlık eden.

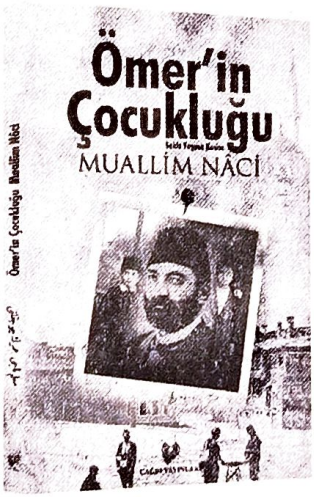
zifir: Karanlık.

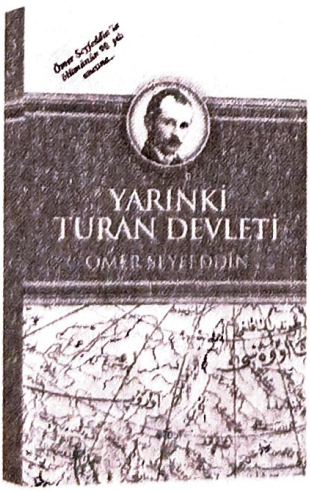
ziyan: Zarar, kayıp.

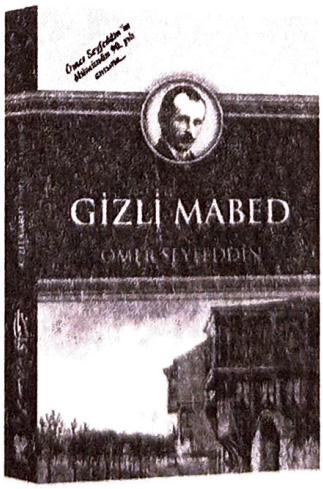

HAREM
ÖMER SEYFEDDİN

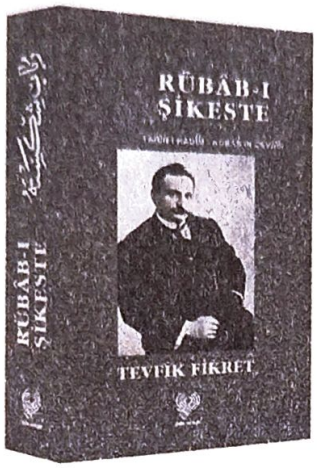

NABİZADE NAZIM
KARABİBİK

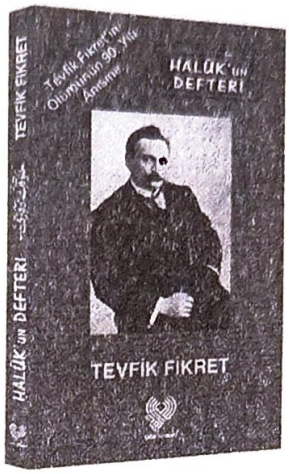

YÜKSEK ÖKÇELER
ÖMER SEYFEDDİN

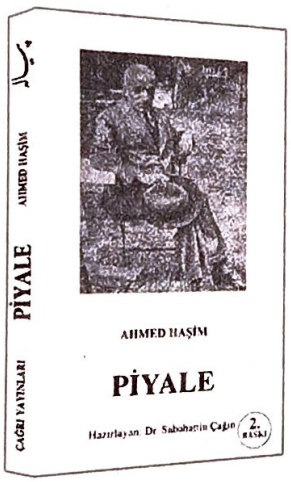

Ömer'in Çocukluğu
MUALLİM NÂCİ

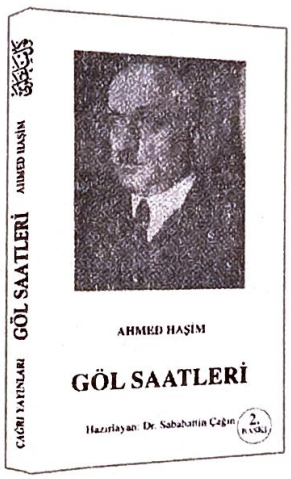

YARINKİ TURAN DEVLETİ
ÖMER SEYFEDDİN

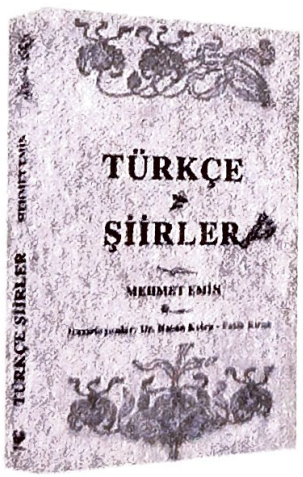

GİZLİ MABED
ÖMER SEYFEDDİN

RÜBÂB-I ŞİKESTE
TEVFİK FİKRET

TEVFİK FİKRET
Tevfik Fikret'in Ölümünün 90. Yılı Anısına
HALÛK'UN DEFTERİ
TEVFİK FİKRET

ÇAĞRI YAYINLARI
PİYALE
AHMED HAŞİM
AHMED HAŞİM
PİYALE
Hazırlayan: Dr. Sabahattin Çağın
2. BASKI

ÇAĞRI YAYINLARI
GÖL SAATLERİ
AHMED HAŞİM
AHMED HAŞİM
GÖL SAATLERİ
Hazırlayan: Dr. Sabahattin Çağın
2. BASKI

TÜRKÇE ŞİİRLER
MEHMET EMİN
MEHMET EMİN
TÜRKÇE ŞİİRLER

ZİYA PAŞA
Terkib-i Bend
Terci-i Bend
TERKİB-İ BEND TERCİ-İ BEND ZİYA PAŞA

شرمین

نوفیق فکرت

230.
AGN
012572

ÇAĞRI YAYINLARI

9 789754 540598